

Egy rózsaszál szebben beszél...

Ne vásárolj vadvirágot!

Kacsóh-Heltai daljátékában János vitéz a rózsaszál és a legszerelmesebb levél hatását hasonlítja össze. Mi a rózsaszál és a vadvirágcsokor hatását. Nem a szerelmes szívek-re, hanem a természetre. Így jutottunk el az alcímben megfogalmazott rövid kéréshez: Ne vásárolj vadvirágot! Válaszd a kertészetben termesztett virágokat. Például egy szép rózsaszálat.

Bár a vadvirágok városi árusítása feltűnő jelenség, nagyon kevesen ismerik fel a következményeit. Súlyos hibát követünk el, ha kedves szokásként próbáljuk beállítani, amelynek káros hatása szóra sem érdemes. Míg a 20. század elején Péntes Antal 6 hetes „szezonnal” számolt, mára ez közel kétszeresére, 10–12 hétre növekedett. Régebben a gyűjtés a reggeli órákra korlátozódott, mára egész napossá vált. A férfiak és fiatalok bekapcsolódása a tevékenységbe, a munkamegosztás, a szervezettség kialakulása, a tény, hogy egyre többen „hóvirágoznak”, mind-mind arra intenek, hogy lassan komolyan kellene venni a jelenséget. A pusztítás mértékére vonatkozó számítások is ezt támasztják alá. Sokan elintézik annyival, hogy „annyi vadvirág van, jut is, marad is”. Ez a „kimeríthetetlen, végtelen természeti erőforrások” téves teóriája. Így vélekedtek Amerikában a bölényről és a vándorgalambról, és sajnos sokan így vélekednek az édesvízkészletekről, a légkörről, az erdőségekről is.

Történeti áttekintés

Magyarországon a XIX. század második felében az iparosodás hatására kezdtek kialakulni a mai értelemben vett nagyvárosok. Az élen a Pest, Buda és Óbuda egyesülésével 1873-ban létrejött Budapest járt, amely a századfordulón hihetetlen iramú növekedésnek, fejlődésnek indult. A városok felduzzadt lakosságát természetesen a falusiak

adták, akiknek korábban mindennapi, személyes élményük volt a természet közelsége, az évszakok változása, a virágok és a széna illata, a fák susogása, az erdők zúgása. Ezzel szemben a poros-füstös, nyüzsgő városban a jó anyaföldet utcaő borította, fáknak, madaraknak nem sok

hely maradt, a magas, emeletes házak között az eget is alig lehetett látni. A tél pedig különösen nyomasztó volt. A munkába induló még nem látta, a munkából érkező már nem látta a Napot. Ilyen körülmények között érthető volt, hogy a városi lakosok egy része visszavágyott az idilli vidékre, és örömmel „vett” (átvitt és szó szerinti értelemben egyaránt) mindent, ami arra emlékeztette. Nos, éppen ilyen lehetett a tél végét jelző vadvirágok megjelenése a virágárus asszonyoknál.

Ma már azonban nem tudunk örülni az eladásra kínált vadvirágok tarkaságának. Vida Gábor, az ezredforduló jeles genetikusa így fogalmaz:

„A vadvirág a természetben nem csupán a mi gyönyörködtetésünket szolgálja. Szépsége, színe, illata a sokmillió éves természetes szelekció alkotása. A virág sikeres megporzása a fennmaradás biztosítója. Minél vonzóbb egy virág a beporzó rovar számára, annál nagyobb valószínűséggel lesz belőle mag és ezáltal új nemzedék. A legszebb vadvirágok csokorba szedése ennek pontosan az ellenkezőjéhez vezet. A látványos fajok visszaszorulnak, csupán a kevésbé feltűnő, szélporozta fajok maradnak meg.

Sokan azt hiszik, hogy az élő növényekről szedett virág nem pusztítja a természetet, hiszen újra kihajthat. Ez azonban nem teljesen igaz. Ha például a tözike virágja a fennmaradás szempontjából felesleges lenne, az evolúció már régen eltüntette volna. Minden élő növénynek az ivaros szaporodás adja a megújulás lehetőségét. Alkalmazkodni a változó környezethez csak ezzel tud, de pusztá életben maradása is függhet tőle.”

Vadvirágok pusztítása nagyban és kicsiben

A leggyakrabban árusított védett tavaszi vadvirágok

- Tavaszi tözike (*Leucjum vernum*), védett, eszmei értéke 2000 Ft
- Májvirág (*Hepatica nobilis*), védett, eszmei értéke 2000 Ft
- Szártalan kankalin (*Primula vulgaris*), védett, eszmei értéke 2000 Ft
- Csillagvirág fajok (*Scilla nemzetség*), valamennyi faj védett, eszmei értékük 2000 Ft
- Kockásliliom (*Fritillaria meleagris*), védett, eszmei értéke 10 000 Ft
- Kakasmandikó (*Erythronium dens-canis*), védett, eszmei értéke 10 000 Ft

Az eddig leírt fajok az utóbbi tavaszokon kisebb-nagyobb mennyiségben rendszeresen megjelentek a budapesti aluljárókban. A listát természetesen lehet még pontosítani, kiegészíteni. Más időszakokban és más városokban egyéb fajok is előfordulhatnak.

Azt is meg kell jegyeznünk, hogy ebben az összeállításunkban csak a tavaszi vadvirágokkal foglalkozunk. Ez nem jelenti azt, hogy a vadvirág-kereskedelemben összel megjelenő kornistárnics és erdei ciklámen, vagy akár a szárított növényként piacra kerülő szúrós csodabogyó és

az árvalányhaj fajok nem érdemelnének ugyanilyen figyelmet. És akkor még szó sem esett a természetből koszorúkészítésre begyűjtött mohákról és a dísztavakat ékesítő hazai vízinövényekről!

A védett fajok leszedésével okozott kár mértékének érzékeltesére álljon itt egy konkrét példa: 2000. március 14-én 10 és 14 óra között a Déli pályaudvarról az aluljáróhoz vezető lépcső tetején egy néni 90 csokor májvirágot adott el. Az „árut” a Kaposvártól délkeletre kb. 10 kilométerre lévő Cserénfáról hozta. A többihez teljesen hasonló, véletlen-

szerűen kiválasztott két csokorban 2-2 borostyánlevél között 28, illetve 29 szál májvirág volt, tehát a néni legalább 28 szál x 90 csokor = 2520 szál májvirágot értékesített. Mivel a májvirág pénzben kifejezett természetvédelmi értéke 2000 forint, ez azt jelenti, hogy ez az egy néni, egyetlen alkalommal, egy állító helyében 2520 szál x 2000 Ft = 5 040 000, azaz ötmillió-negyvenezer forint kárt okozott. Képzeljük el, mekkora lehetett a kár, amikor 2000. március 20-a táján a Határ úti aluljáróban több mint egy hétig többen is nagy mennyiségű májvirágot árusítottak!

Vannak fajok, amelyek még védtelenebbek

A virágos szakma számára rendkívül fontosak az úgynevezett nagy napok, amikor kiemelkedő forgalomra számíthatnak. Ilyen többek között a Katalin-nap, az Erzsébet-nap, a ballagás, és ilyen a vadvirágok piacán rekord forgalmat hozó Valentin-nap és nőnap is. E két nap legjobban a hóvirágot sújtja.

A hóvirág sajnos nálunk nem tartozik a védett növények közé. Szedik is tömegesen évtizedek óta. Ennek hatására legtöbb helyen eltűnt vagy erősen meggyérült. A virágjától megfosztott növénynek nincs módja továbbterjedni. Ha egy vaddisznó kitúrja, „virágkedvelő” kerttulajdonos kiássa, vagy bármilyen más károsító állat elpusztítja, nincs kellő utánpótlása. Csak a kertben védett, ápolt hóvirágnak nem árt a virág leszedése.

Tömeges termőhelyen a virágszedés nem vezet gyors kipusztuláshoz, „csupán” elkorcsosuláshoz. Mérjük meg a hóvirág fejcskéinek méreteit a Budai-hegység leglátogatottabb helyein, s hasonlítsuk össze távolabbi, eldugottabb élőhelyek virágaival (pl. a Börzsöny északi lejtőin). Az előbbieket mérete sokszor alig éri el az utóbbiak felét. Ennek oka az emberi kontraszelekció. Míg a természet beporzó rovarjai a legfeltűnőbb virágoknak adják a nagyobb esélyt a fennmaradásra (továbbszaporodásra), az ember ennek pontosan az ellenkezőjét teszi. Ezeket szedi le, s csupán a silányabbak érlelhetnek magot. A hóvirág populáció ezzel minőségileg és mennyiségileg is károsodik. Sürgős intézkedésre volna szükség!

A leggyakrabban árusított nem védett tavaszi vadvirágok

Hóvirág (*Galanthus nivalis*)
Ibolya fajok (*Viola* nemzetség)
Keltike fajok (*Corydalis* nemzetség)
Galambvirág (*Isopyrum thalictroides*)

A vadvirágok útja az erdőből az utcasarokig

A városokban feltűnő virágárus nének sokáig maguk szedték a virágokat, és a szállításban sem segített nekik senki. Ha ma is így lenne, és csak néhány tucat munkanélküli és nyugdíjas kiegészítő pénzkeresetéről lenne szó, talán meggondolnánk, hogy a jelentéktelen kárra és a nehéz helyzetben lévő emberekre gondolva, nem jobb-e, ha hallgatunk a problémáról. Ám a vadon szedett tavaszi virágok árusítása napjainkban kezd ipari méreteket ölteni, szervezetté válni. A folyamatban kialakultak a szedés, szállítás, elosztás és az árusítás szakosodott szereplői. A haszon nagyobbik részét az árusító hálózat teszi zsebre. A saját virágjukat eladó nének kezdenek kiszorulni a nagy forgalmú aluljárókból.

A Budapestre érkező vadvirágok egy része a nagybani virágpiacokra (például a szigetszentmiklósi és a budaörsi) kerül, ahol a virágkereskedők, a virágüzletek tulajdonosai rendszerint számla nélkül vásárolják meg a vadon szedett virágokat, amelyek virágüzleteken, utcai virágpavilonokon, bódékon át jutnak el a vásárlóhoz. A jól menő, igényesebb virágüzletek, virágszalonnok árukészletében nem, vagy csak ritkán szerepel vadon szedett hóvirág és ibolya. Ennek elle-

nére igaz, hogy a városokba szállított tavaszi vadvirágok jelentős részét virágboltokban értékesítik.

Az utóbbi években a virágboltot kivéve valamennyi értékesítési módot kezd ki szorítani egy gyorsan terjeszkedő értékesítési hálózat. Ez a hálózat az aluljárókban és egyéb közterületeken egész évben folyamatosan üzemel.

A budapesti közterületeken a vadvirág-értékesítés gerincét a metró nyomvonala adja. Az árusítás főképpen azokra a metróállomásokra jellemző, amelyek aluljáróhoz vagy aluljárórendszerhez kapcsolódnak.

A vadvirág-kereskedelem folyamatát áttekintve azt láthatjuk, hogy az egész láncolat kezd szervezetté válni. Ez a sajnálatos tény arra int, hogy ideje beavatkozni a folyamatba, ellenkező esetben félok, hogy az üzlet még jobban „felvirágzik.”

Kárbeclés

Mennyi kárt okoz a vadvirág-kereskedelem? Erre nagyon nehéz még hozzávetőlegesen is válaszolni. Néhány szempontot azonban felsorolhatunk, és a rendelkezésre álló adatok alapján becsléseket végezhetünk.

Természetesen minket elsősorban a *természetvédelmi károkozás* foglalkoztat. Az okozott kár fajtája és súlyossága számos tényezőtől függ. Ilyen például a gyűjtés helye. Természetvédelmi oltalom alatt álló területen semmilyen növény nem gyűjthető, függetlenül attól, hogy védett vagy nem védett fajról van szó. A tapasztalatok szerint ezt a gyűjtők általában figyelmen kívül hagyják. Például az értékesített hóvirágok nagy része épp a Duna-Dráva Nemzeti Park és a Zselicség védett területeiről származik. Nem mindegy, hogy az adott területen csak esetenként, vagy rendszeresen minden évben leszedik-e a virágokat. Az is fontos, hogy „tarra” szedik-e a területet, vagy csak például a legnagyobb virágú szálakat szedik le? A hóvirág például a rendszeres letarolás miatt teljesen eltűnt a Budai-hegység nagy területeiről.

Jelentős tényező a gyűjtés módja is. Például a gyökérnyakban való elmettséssel, a tövestől kitépéssel, a hagymástól begyűjtéssel a példány elveszettnek tekinthető. Nem mindegy, hogy a növénynek csak a virágát szedik-e, vagy letépi virágostól, levelestől. A korai virágzású lágyszárúak többnyire éppen arra specializálódtak, hogy (például a hagymában tárolt) tartalékaikból gyorsan kineveljék leveleiket és virágaikat, hogy még az általános lombfakadás előtt kihasználják a szintjükig eljutó napfényt. Ha ezeket a növényeket megfosztják leveleiktől is, akkor egyszerűen nincs idejük és lehetőségük arra, hogy legalább a hagyma túlélését biztosító asszimilációt elvégezzék. A bajt tetézi, hogy a tépési felületek kedvező feltételeket teremtenek különböző baktériumos és gombás fertőzések számára, amelyek később nagy valószínűséggel elpusztítják a hagymákat, töveket. Ismert virággyűjtési módszer a „gereblyezés”. Kis méretű, speciális gereblyével gyűjtik be az adott helyen viszonylag sűrűn virágzó növényeket (elsősorban hóvirágot). Ez a módszer megkíméli a virág-szedőt a sűrű hajlogatástól, és növeli a gyűjtés hatékonyságát. Nyilvánvaló, hogy ilyenkor válogatás nélkül ronszolódik minden növény és növényi rész, amely a gereblye útjába esik, ez pedig a már leírt következményekkel jár. Nem ritka eset, hogy a kiszemelt területről eltávolítják a hó és/vagy avartakarót, hogy könnyebben hozzájuthassanak a virágokhoz, hagymákhoz. A hó és avarborítás híján megváltozik a felszín szigetelése, hőingadozása. Nappal jobban felmelegszik, éjjel jobban lehűl, másképp reagál az olvadákvizekre, jobban ki van téve a túrásnak, stb.

De maga a taposás a legkíméletesebb virágszedés esetén is károsítja a területet.

Tegyük kísérletet az elpusztított virágok számának becslésére is!

1999 és 2000 márciusában a délelőtti és a délutáni órákban Nagykanizsa irányából a Déli pályaudvarra érkező gyorsvonatok vizsgálata alapján egy virágvonattal átlagosan 4550 csokor vadvirág érkezett. Mivel Nagykanizsa irányából naponta 6 vonat érkezik a Déli pályaudvarra és kettő a Keletibe, csak ebből az irányból naponta $8 \times 4550 = 36\,400$ csokor érkezik. Ha ezt beszorozzuk a szezon napjainak számával, körülbelül 80-nal (január 10. – március 31.), akkor kiderül, hogy Nagykanizsa felől egy évben $80 \times 36\,400 = 2\,912\,000$ csokor vadvirág érkezik a fővárosba. Az ebből az irányból túlnyomó többségben érkező hóvirágból egy csokorban átlagosan 28-29 szál van, de az egyszerűség kedvéért – és hogy véletlenül se becsüljük túl a pusztítás mértékét – számoljunk 25-tel! Ekkor $25 \times 2\,912\,000 = 72\,800\,000$ szál virágot kapunk eredményül. Vagyis becslésünk szerint egy szezonban csak Nagykanizsa irányából ennyi szál elpusztított vadvirágot szállítanak a fővárosba. Ne felejtjük el, hogy visszafogott becslésünkben nem szerepel a január 10. előtt a fővárosba érkező és a más irányokból Budapestre szállított vadvirágok mennyisége, továbbá hogy ez a számítás csak a Budapestten eladott növényekre vonatkozik.

Anyagi kár éri azokat a virágkereskedőket, akik nem vesznek részt a vadon szedett virágok illegális kereskedelmében. Sokszor néhány lépésnyire a boltjuk előtt kínálják eladásra a vadvirágokat, s ezzel jelentős forgalmat vonnak el tőlük. Kár éri az államot is, amely meglepően nagy adó-és járulékbévételtől esik el.

Mit tehetünk?

A városokban árusított vadvirágok pusztítása a szemünk előtt zajlik. Mi tehetünk ellene? Itt és most. Reméljük, ez az írás hozzájárul ahhoz, hogy az arra hivatottak elkezdjenek foglalkozni a témával, és határozott lépéseket tegyenek a megoldás irányába.

Addig is, amíg ez megtörténik, néhány dolgot Ön is megtehet:

1. Segítsen nekünk abban, hogy a budapesti virágüzletekbe eljussanak a törvényellenesen árukt, védett vadvirágokat bemutató színes plakátjaink! Kérjük, jelentkezzen irodánkban, és vállalja, hogy lakóhelye környékén megkeres néhány virágboltot. Ha a plakátot az eladó feltűnő helyre kitézi, az már fél siker.

2. Ha mégis felfigyel rá, hogy valahol a városban védett növényt árusítanak, kérjük telefonáljon Budapesten a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság irodájába (200-4033), vagy vidéken az illetékes nemzeti park igazgatóságának.

3. Szeretteinek, ismerőseinek ne vásároljon vadvirágot! Hóvirágot se! Egy rózsaszál szebben beszél.

4. Kirándulásain ne szedjen vadvirágot! Se védett területen, se azon kívül! Se védettet, se nem védettet. Nézze meg, mutassa meg a többieknek, fényképezze le, vigye el a lelkében, emlékeiben, és hagyja élni a vadvirágot! Hagyja meg az esélyt, hogy unokája is részese lehessen annak az örömmnek, amit a madárdalos, szellőjárta, virágillatú erdőben érezhet az ember!

Kereki Albert – Gadó György Pál

Az eredeti írást – a szerzők engedélyével – erősen rövidített formában adjuk közre.

Forrás: WWF Magyarország
1124 Budapest, Németvölgyi út 78/B
Drótposta: vadvirag@wwf.hu